

[จูติ หน้า 355-361]

การสร้างกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อตามแนวพุทธวิธี

The Constructing a Conceptual Framework for Studying Media Literacy in the Buddhist Way.

จูติ วิทยาสรรณะ* วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Thiti Vittayasarana. College of Communication Arts. Rangsit University.

Email: thitiuit@rangsit.rsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการสร้างกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อตามแนวพุทธวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอหลักธรรมของพระพุทธองค์ที่มุ่งสอนให้ฆราวาสมีความรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารทั้งหลายที่เปิดรับ อีกทั้งยังนำเอาหลักธรรมคำสอนดังกล่าวมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดเพื่อประยุกต์ในการศึกษาการรู้เท่าทันสื่ออีกประการหนึ่งด้วย โดยหลักธรรมคำสอนที่นำเสนอในบทความนี้ประกอบไปด้วย 1. หลักกาลามสูตร อันเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนประชาชนชาวกลามะ ในแคว้นโกศล เพื่อมิให้เชื่อฟังงมงายไร้เหตุผลตามหลัก 10 ประการ คืออย่าเพิ่งเชื่อด้วยการฟังตามกันมา, ด้วยการกระทำตามกันมา, ด้วยการเล่าลือต่อกันมา เป็นต้น และ 2. หลักโยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมที่มุ่งสอนให้พิจารณาเพื่อเข้าสู่ถึงความจริง โดยการสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับ แยกแยะองค์ประกอบจนมองเห็นสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลอย่างชัดเจน สำหรับการนำหลักธรรมทั้งสองดังกล่าวมาสร้างเป็นกรอบเพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ นั้น ประกอบไปด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ อันมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหลักกาลามสูตรและโยนิโสมนสิการ ในขณะเดียวกันหลักกาลามสูตรก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับโยนิโสมนสิการเช่นเดียวกัน โดยกรอบแนวคิดนี้สามารถนำไปศึกษาถึงการรู้เท่าทันสื่อได้ในทุกกลุ่มประชากรและจากการเปิดรับสื่อทุกประเภท

คำสำคัญ : การรู้เท่าทันสื่อ, พุทธวิธี

*จูติ วิทยาสรรณะ (ผศ.ดร.) : อาจารย์ประจำวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The article of constructing a conceptual framework for studying media literacy in the Buddhist way. The purpose is to present the principles of Buddhism that aim to teach knowledge of media literacy to the layman. It also brings the doctrine to create a conceptual framework for application in media literacy education. The doctrine presented in this article is composed of: 1. Kalama Sutra is the basic principle that the Buddha taught the people of Kalama in Kosal about the 10 principles to not fall for silly beliefs. For example, Do not believe in what something you hear from others. Do not believe in what others do. And Do not believe in what others say etc. And 2. Yoniso Manasikara is the principle that teaches people to consider the truth by searching for the reason, identify the components to see the condition and relationship of cause and effect clearly. The two principles are based on constructing a conceptual framework of media literacy. It's consists of the ideas about media exposure that relate to the principle of Kalama Sutra and the principle of Yoniso Manasikara. At the same time, the principle of Kalama Sutra is also related to the principle of Yoniso Manasikara. These conceptual frameworks can be studied to know the media literacy in all the population groups and all the types of media exposure.

Keywords : Media literacy, Buddhist way

ความนำ

การรู้เท่าทันสื่อถือว่าเป็นความรู้ในกระบวนทัศน์ใหม่ของสังคมสารสนเทศที่ประชาชนผู้รับสารจำเป็นต้องมี เป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนอกจากจะต้องสามารถอ่านออกเขียนได้ (Literacy) แล้ว จักต้องรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ครอบคลุมการสื่อสารทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่อันเนื่องมาจากการหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อดังกล่าววิเริ่มศึกษาและมีพัฒนาการมาจากประเทศแถบตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในบทความนี้จึงพยายามมุ่งนำเสนอมุมมองการรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางของพุทธศาสนาด้วยการศึกษาจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและได้นำหลักธรรมคำสอนดังกล่าวมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อในสังคมต่อไป

ทำไมคนไทยต้องรู้เท่าทันสื่อ

ประเทศไทยได้ยอมรับและขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อมาเป็นเวลาหลายปีและมีแนวโน้มที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนอนาคตของชาติ ดังนั้นจึงต้องเข้าใจเสียก่อนว่าทำไมคนไทยจึงต้องรู้เท่าทันสื่อ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552, หน้า 10-12) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. สื่อทั้งหมดถูกประกอบสร้างขึ้น

หลักการนี้เป็นหลักการสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ เราต้องเข้าใจว่าสื่อไม่ใช่กระจกเงาสท้อนเรื่องราวของโลกอย่างตรงไปตรงมา แต่สื่อทุกสื่อล้วนแต่ถูกมนุษย์สร้างขึ้นมา โดยมีการผสมผสานทัศนคติและค่านิยมของผู้สร้างลงไปด้วย ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ในการทำงานให้สื่อเหล่านั้นมีความสมจริงมากที่สุดท่ามกลางเรื่องราวหรือเหตุการณ์จำนวนมากมายมหาศาลที่เกิดขึ้นแต่ละวัน สื่อจะเลือกนำเสนอเฉพาะเหตุการณ์บางเหตุการณ์และในบางแง่มุม ตลอดจนวิธีการที่สื่อคิดว่าสมควรนำเสนอ เช่น สื่ออาจเลือกข้างเพื่อนำเสนอประเด็นทางการเมืองของพรรคใดพรรคหนึ่ง สื่อเลือกเสนอเพลงค่ายเพลงใหญ่ที่มีผลประโยชน์

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ทางธุรกิจร่วมกัน เป็นต้น

2. สื่อสร้างภาพความจริง

สิ่งที่เราคิดและรู้สึกเกี่ยวกับโลกส่วนมากมักมาจากการที่เราเรียนรู้ผ่านสื่อ เนื้อความในสื่อโดยปกติจะเป็นส่วนผสมของข้อมูล ค่านิยม และโลกทัศน์ที่ถูกจัดลำดับ กำหนดความสำคัญก่อนหลัง และเน้นย้ำโดยสื่อ แต่เรากลับยอมรับโดยปกติว่านั่นคือสิ่งที่ เป็นธรรมชาติ เช่น เราพอใจที่จะรู้จักประเทศเราว่ามีเหตุการณ์ วนวายทางการเมือง เพราะสื่อทำให้เรารู้สึกว่าเป็นเรื่องสำคัญ ควรค่าแก่การรับรู้ เป็นต้น

3. สื่อมักจะสร้างความหมายและใช้เนื้อหาในเชิงการค้า (สื่อคือธุรกิจ)

สื่อมวลชนเกือบทั้งหมดมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลกำไร ผู้ชมจะถูกกำหนดให้เป็น “กลุ่มเป้าหมาย” เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสินค้าหรือบริการ บางครั้งผู้ชมเองก็ตกอยู่ในฐานะสินค้าที่ถูกขายให้ผู้โฆษณา เงื่อนไขทางธุรกิจจะเป็นตัวกำหนดว่าเนื้อเรื่องใดที่ควรนำมาสร้าง เป็นต้น

4. สื่อทุกชนิดมีเนื้อหาสะท้อนค่านิยม

สื่อทุกชนิดนำเสนอให้เห็นถึงค่านิยมและวิถีชีวิตในรูปแบบต่างๆ สื่อจะชี้นำโดยอาจแสดงออกอย่างชัดเจน หรือไม่ก็แสดงโดยนัยว่าธรรมชาติของโลกและสังคมที่เราควรยอมรับเป็นอย่างไร เช่น วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ศิลปะการดำเนินชีวิตที่ดี ค่านิยมแบบบริโภคนิยม วัตถุนิยม ทุนนิยม ชาตินิยม การแสดงออกถึงสิทธิของสตรี เป็นต้น

5. สื่อมีนัยทางสังคมและการเมือง

สื่อมีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงในทางการเมืองและในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื้อหาของสื่อทุกประเภทสามารถส่งผลกระทบต่อ การเลือกตั้งผู้นำของประเทศ จากการนำเสนอภาพลักษณ์ต่างๆ สื่อสะท้อนภาพความขัดแย้ง แนวคิดทางการเมืองได้อย่างชัดเจน สื่อให้ความรู้รู้สึกว่าประเด็นใดเป็นประเด็นที่สำคัญของชาติ และประเด็นร่วมของโลกต้องเป็นประเด็นที่สำคัญของผู้รับสื่อ นั้นๆ ด้วย

6. สื่อแต่ละสื่อมีรูปแบบ แบบแผน และสุนทรียภาพเป็นของตัวเอง

สื่อแต่ละสื่อมีวิธีการเฉพาะตัวในการสร้างความเป็นจริง สื่อต่างชนิดกันอาจรายงานเหตุการณ์ในเรื่องเดียวกันได้ แต่จะสร้างภาพความประทับใจและลักษณะเนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันของสื่อแต่ละประเภท ตัวอย่างเช่น นวนิยายสร้างสรรค์ความเป็นจริงด้วยตัวอักษรล้วนๆ ภาพยนตร์มีเสียงและภาพเคลื่อนไหว วิทยุเป็นสื่อที่มีแต่เสียงที่ต้องใช้จินตนาการตามเสียงไป สื่ออินเทอร์เน็ตสามารถทำให้เกิดเครือข่ายการสื่อสารได้ง่าย เป็นต้น

7. การรู้เท่าทันสื่อเป็นพลังอำนาจ ที่นำมาสู่การคิดสร้างสรรค์ที่มากขึ้นและเพิ่มพูนความสามารถในการสื่อสาร

การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมิได้มุ่งหวังเพียงเพื่อให้สามารถวิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้เท่านั้น แต่ยังมุ่งให้นำข้อวิเคราะห์นั้นมาใช้เพื่อเป็นทางป้องกันตนเองได้ นอกจากนี้ ยังมุ่งหวังให้เราสามารถตระหนักถึงสิทธิในการสื่อสารของเรา และสามารถสื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ประชาชนและสร้างความเข้มแข็งให้โครงสร้างทางประชาธิปไตยของสังคม

จากความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประชาชนผู้รับสารจำเป็นต้องพัฒนาระบบวิธีคิดให้สามารถวิเคราะห์แยกแยะและประเมินค่าข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอผ่านสื่อต่างๆ ได้อย่างละเอียดรอบด้านโดยสามารถศึกษาได้จากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าดังจะขอนำเสนอ ณ ที่นี้ 2 หลักธรรมได้แก่

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

1. กาลามสูตร

กาลามสูตร เป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสสอนแก่ประชาชนชาวกาลามะ ในแคว้นโกศล เพื่อให้เชื่อฟังในสิ่งต่างๆ ที่ไร้เหตุผลตามหลัก 10 ประการ ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 19-20) “กาลามชนทั้งหลาย เป็นการสมควรที่ท่านทั้งหลายจะเคลือบแคลง สมควรที่จะสงสัย ความเคลือบแคลงสงสัยของพวกท่านเกิดขึ้นในฐานะ กาลามชนทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย

- 1) อย่าปลงใจเชื่อโดยการฟัง (เรียน) ตามกันมา (อนุสสวะ)
- 2) อย่าปลงใจเชื่อโดยการถือสืบๆ กันมา (ปรัมปรา)
- 3) อย่าปลงใจเชื่อโดยการเล่าลือ (อิติกิริยา)
- 4) อย่าปลงใจเชื่อโดยการอ้างตำรา (ปิฎกสัมปทาน)
- 5) อย่าปลงใจเชื่อโดยตรรก (ตักกะ)
- 6) อย่าปลงใจเชื่อโดยการอนุมาน (นยะ)
- 7) อย่าปลงใจเชื่อโดยการคิดครองตามแนวเหตุผล (อาการปริวิตกกะ)
- 8) อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน (ทิฏฐินิษฌานักขันติ)
- 9) อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าเชื่อ (ภัพพรูปตา)
- 10) อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือที่ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (สมโณ โน ครูติ)”

คำว่า “อย่าปลงใจเชื่อ” พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) ได้อธิบายความเพิ่มเติมว่า หมายถึงการไม่ตัดสินใจหรือลงความเห็นแน่นอนเด็ดขาดลงไปเพียงเพราะเหตุเหล่านี้ (10 ประการ) แม้สิ่งเหล่านี้บางประการก็เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือที่สุดแล้วพระองค์ท่านก็ยังเตือนไม่ให้ด่วนเชื่อเพราะยังอาจผิดพลาดได้ ต้องใช้ปัญญาพิจารณาให้รอบคอบละเอียดถี่ถ้วนเสียก่อน เช่นเดียวกับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไม่ว่าจะเปิดรับจากสื่อใดๆ รวมทั้งสื่อบุคคลที่สมควรจะเชื่อถือได้ก็ตาม หากแต่ยังต้องคิดพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อนเช่นกัน

2. โยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการเป็นการฝึกการใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกต้อง คิดอย่างมีระบบ รู้จักคิดวิเคราะห์ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิวเผิน เป็นขั้นสำคัญในการสร้างปัญญา (พระมหาจุฬาลงกรณ วัณโณ, 2554, หน้า 64)

ความหมายของโยนิโสมนสิการ ว่าโดยรูปศัพท์โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโสมาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธี ทาง ส่วน มนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนี้ นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ แปลว่า การทำในใจโดยแยบคาย การทำในใจโดยแยบคายนี้มีความหมาย ดังต่อไปนี้ (พระธรรมปิฎก, 2546 หน้า 667)

- 1) อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึงคิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้ากับแนวสัจจะ ทำให้ยังรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย
- 2) ปณณสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้อย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง คิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน ไม่ใช่ประเดี๋ยววกเวียนติดพันเรื่องนี้ เดียวเตลิดออกไปเรื่องนั้นที่โน้น หรือกระโดดไปกระโดดมา ต่อเป็นขึ้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความสามารถที่จะชักความนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง
- 3) การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้าหรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

4) อุปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหาวตกกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมีหลายวิธี ในบทความนี้จะหยิบยกบางประการนำมาเป็นแนวทางเพื่อให้รู้เท่าทันสื่อ ดังต่อไปนี้ (พระธรรมปิฎก, 2546, หน้า 669-710)

1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล ให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา

2) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก การที่จะเชื่อว่ามีมองเห็นตามเป็นจริงนั้น จะต้องมองเห็นทั้งด้านดี ด้านเสีย หรือทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้นๆ ไม่ใช่มองแต่ด้านดีหรือคุณอย่างเดียว และไม่ใช่มองแต่โทษหรือด้านเสียอย่างเดียว

3) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม มีหลักการโดยย่อว่า คนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นสิ่งนั้นๆ จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถสนองความต้องการของเราได้ สิ่งนั้นก็มีความค่าแก่เรา หรือที่เรานิยมเรียกว่ามันมีประโยชน์ คุณค่านี้อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ตามชนิดของความต้องการคือ

3.1) คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลาย ในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือที่มนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหาของตนเพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิตหรือเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเองและของผู้อื่น

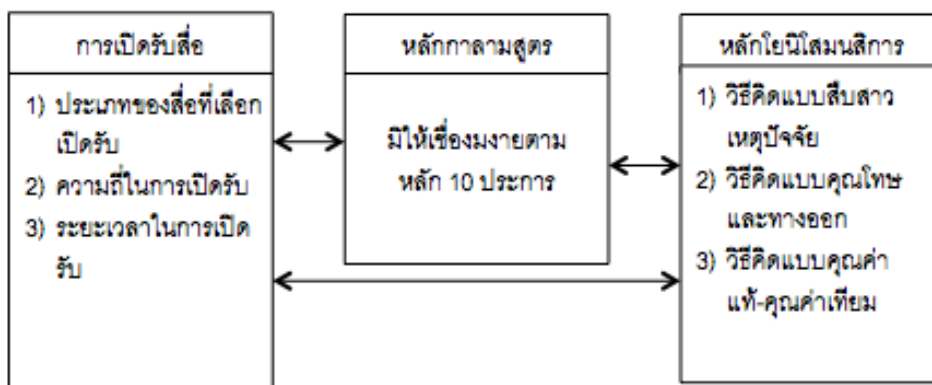
3.2) คุณค่าเทียม หมายถึงความหมาย คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลาย เพื่อสนองตัณหา หรือเพื่อขยายความมั่นคงยิ่งใหญ่ของตัวตนที่ยึดถือไว้ คุณค่านี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา

การนำหลักโยนิโสมนสิการมาเป็นแนวทางการในศึกษาถึงการรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสารนั้น มีความสำคัญเนื่องจากเป็นหลักธรรมที่มุ่งสอนให้ได้ฝึกฝนการคิดพิจารณาเนื้อหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ด้วยเหตุและผล แยกแยะรายละเอียดให้เห็นข้อดี ข้อเสียของสารนั้นๆ ไม่ทำให้ตกเป็นเหยื่อของผู้ส่งสารที่มีเจตนาไม่บริสุทธิ์ หรือมุ่งหวังแต่เพียงเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าหรือการเมืองจากผู้รับสารแต่เพียงอย่างเดียว

การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อนี้ยังมีแนวคิดที่เกี่ยข้องอีกแนวคิดหนึ่งคือ หลักการเปิดรับสื่อโดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ระบุสาระสำคัญไว้ในทิศทางเดียวกัน เช่น พระจิรโสภณ (2544) กล่าวว่า เป็นกระบวนการเลือกสรรข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วย การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure) การเลือกรับรู้ (Selective Perception) การเลือกจดจำ (Selective Retention) นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2545) ยังเพิ่มเติมประการสุดท้ายด้วยว่า การเลือกมีปฏิกิริยา (Selective Action) โดยการศึกษาการเปิดรับสื่อนี้ใช้เกณฑ์ในการพิจารณาประกอบไปด้วย ประเภทของสื่อ ความถี่ และระยะเวลาในการเปิดรับ

จากแนวคิดเรื่องการเปิดรับสื่อและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าสามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อตามแนวพุทธวิธี ได้ดังต่อไปนี้

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเปิดรับสื่อมีความสัมพันธ์กับหลักกาลามสูตร กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารเลือกเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่างๆ แล้ว ก่อนที่จะเชื่อถือและตัดสินใจแสดงพฤติกรรมใดๆ ออกไปอันเนื่องมาจากข้อมูลข่าวสารนั้นในทันที ก็ต้องอาศัยหลักกาลามสูตรเป็นแนวทางมิให้ตกเป็นเหยื่อของผู้ส่งสาร นอกจากนี้การเปิดรับสื่อยังมีความสัมพันธ์กับหลักโยนิโสมนสิการ กล่าวคือ หลักโยนิโสมนสิการให้ผู้รับสารมีหลักการคิดที่มีวิจารณ์ญาณไตร่ตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วน สามารถแยกแยะองค์ประกอบของสารต่างๆ ว่ามีประโยชน์หรือโทษต่อตัวผู้รับสารเอง รวมทั้งหลักกาลามสูตรก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหลักโยนิโสมนสิการเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การที่เราจะไม่ควรปลงใจเชื่อสารใดๆ ที่เปิดรับในทันที หากยังมิได้พิจารณาให้ถ่องแท้เสียก่อนโดยอาศัยหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาช่วยนั่นเอง

สรุป

การนำเสนอบทความดังกล่าวนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นหรือเป็นการจุดประกายการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือพุทธวิธีเท่านั้น หากผู้สนใจนำไปพัฒนาเพื่อเป็นกรอบการศึกษาวิจัยการรู้เท่าทันสื่อในบริบทของสังคมไทย ผลการวิจัยที่ได้รับก็น่าจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้เป็นผู้รับสารและผู้ใช้สื่อที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาตนเองและสังคมให้เข้มแข็งยั่งยืนสืบต่อไป

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

บรรณานุกรม

- กฤษณา ชาวไทย. (2556). **พัฒนาการและการขับเคลื่อนแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์
วารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [Kritsana Chaochai. (2013). **Development
and Movement of media Literacy Concept in Thailand**. Master Thesis of Mass Communication,
Thammasat University]
- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). **สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย [Kanjana Keawtap. (2002). **Mass Communication Theory**. Bangkok :
Chulalongkorn University]
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). **ถอดรหัส ลับความคิดเพื่อรู้เท่าทันสื่อ**. กรุงเทพมหานคร : ออฟเซ็ท ครีเอ
ชั่น. [Porntip Yenjabok. (2009). **Decorder Thinking for Media Literacy**. Bangkok : Offset Creation]
- พีระ จิรโสภณ. (2544). **ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
[Pira Jirasophon. (2001). **Mass Communication Theory**. Nontaburi : SukothaiOpenUniversity]
- พระธรรมปิฎก. (2546). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร. [Phradhammadilok. (2003).
Buddhadhamma. Bangkok : Thammasan]
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย [Phra Brahmagunabhorn. (2008). **Encyclopedia of Buddha Science**. Bangkok
: Mahachulalongkornrajavidyalaya University]
- พระมหาอุตัมมชัย ฤทธิเมธี. (2554). **รุ่งอรุณแห่งความสุข**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร. [Phramaha Vuthichai
Vuthimedhi (2011) Bangkok: Thammasan]